

Prawa autorskie osobiste i ochrona wizerunku w prawie autorskim

---

Agnieszka Kwiecień-Madej

Prawa autorskie – system dualistyczny

osobiste

- Sfera interesów osobistych,
- Więzy twórcy z utworem

majątkowe

- Korzystanie z utworu i rozporządzanie nim

Cechy autorskich praw osobistych

Osobisty charakter

- Niemajątkowy charakter, nie dający się wyrazić w kategoriach ekonomicznych,
- Reperkusje naruszenia mogą odbijać się w sferze majątkowej,

Nieograniczoność w czasie

- Trwa wiecznie, nawet po śmierci twórcy
- Art. 78 ust. 2 PrAut - Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, po jego śmierci z powództwem o ochronę autorskich praw osobistych zmarłego może wystąpić małżonek, a w jego braku kolejno: zstępni, rodzice, rodzeństwo, zstępni rodzeństwa.

Nieprzenoszalność

- Nie mogą przechodzić na inne osoby, ani być na nie przenoszone,

Autorskie prawa osobiste – art. 16 Pr Aut

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, **a w szczególności** prawo do:

- 1) autorstwa utworu;
- 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo;
- 3) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania;
- 4) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności;
- 5) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Prawo do autorstwa

- Przyznanie twórcy wyboru w jaki sposób oznaczać swoje dzieło oraz decyzji w sprawie rozpowszechniania utworów bez odpowiedniej informacji w tej sprawie, a więc anonimowo (tzw. „pozytywny” aspekt prawa do autorstwa).
- Twórcy przysługuje również możliwość domagania się od osób trzecich, by uznawały, że to on jest autorem danego utworu (tzw. negatywny aspekt prawa do autorstwa).

Przepis wskazuje trzy możliwości w sprawie ujawnienia autorstwa utworu

1. W pierwszej z nich autor może oznaczyć utwór swoim **nazwiskiem**.
2. Druga możliwość to oznaczenie utworu **pseudonimem**,
3. Trzecia możliwość to udostępnienie utworu **anonimowo**,

- Zakaz przywłaszczenia cudzego autorstwa – plagiat,
- Ghostwriting - twórca świadomie przypisuje swoje dzieło innej osobie,

Literacki skandal? Okazuje się, że popularna pisarka... nie istnieje

20 października 2021, 08:15

Nikt nie spodziewał się tego, co się stało, gdy Carmen Mola, hiszpańska pisarka, została wywołana do odbioru prestiżowej nagrody literackiej. Podczas gali, na której był obecny król Hiszpanii, okazało się, że Mola tak naprawdę nie istnieje. Kto więc pisał jej książki? Odpowiedź zaskoczyła niejednego.

Kike Rincon/Europa Press / Getty Images

Jorge Díaz, Agustín Martínez i Antonio Mercero

Realizacja prawa do autorstwa - przykład

„Do tej pory hiszpańscy czytelnicy byli pewni, że popularna autorka Carmen Mola to profesor uniwersytetu mieszkająca w Madrycie. Kobieta miała doczekać się trójki dzieci. Brutalne thrillery jej autorstwa miały być odskocznią od codziennego życia. (...)

Na każdym zdjęciu Mola stała odwrócona tyłem do aparatu, albo jej twarz była zasłonięta. Podejrzewano, że chce chronić swoją prywatność i unika fleszy. Jej tożsamość byłaby nadal tajemnicą, ale najnowszą książkę zgłoszono do Premio Planeta, prestiżowej nagrody literackiej przyznawanej autorom hiszpańskojęzycznym. Wybrana przez jury książka otrzymuje milion euro i zostaje opublikowana przez Wydawnictwo Planeta.”

Źródło: <https://kultura.onet.pl/ksiazki/carmen-mola-hiszpańska-pisarka-nie-istnieje-za-pseudonimem-trzech-autorów/lpprw4>, dostęp: 3.11.2024 r.

To zdjęcie, autor: Nieznany autor, licencja: CC-BY-NC-ND

Plagiat

- „przywłaszczenie sobie cudzego utworu, wydanie go pod własnym nazwiskiem, dosłowne zapożyczenie z cudzych dzieł i podanie jako twórczości własnej”

- (M. Szaciński, *Naruszenie autorskich dóbr osobistych w postaci plagiatu, niedozwolonych zapożyczeń oraz zniekształceń utworu*, „Palestra” 1981/6, s. 27.)

- Art. 115 Pr. Aut. – odpowiedzialność karna:

1. Kto przywłaszcza sobie autorstwo albo wprowadza w błąd co do autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania, podlega **grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.**

Może nastąpić wyłącznie skutek działania umyślnego z zamiarem bezpośrednim.

Plagiat
jawny

Plagiat
ukryty

Rodzaje plagiatu

Plagiat jawny

- przejęcie cudzego utworu w całości lub jego fragmentu i podpisanie go własnym nazwiskiem
- Może przybrać formę:
  - **Plagiatu całościowego** np. podpisanie się pod cudzą pracą maderską
  - **Plagiatu częściowego** np. przewłaszczenie rozdziału książki
  - **Plagiatu cytatowego** np. przedstawienie jako własnych fragmentów cudzego dzieła, bez własnych dodatków lub zmian.

Plagiat ukryty

- Polega na dokonaniu przez plagiatora pewnych modyfikacji, przeróbek cudzego utworu np. wprowadzeniu zmian stylistycznych, redakcyjnych czy gramatycznych (SN z dnia 20.05.1983, I CR 92/83, LEX nr 63534)
- Połączenie twórczości własnej plagiatora z cudzą bezprawnie przejętą.

PLAGIAT

ROZDZIAŁ I

CO NAPRAWDĘ WIEDZIAŁ „MASA”?

nie narażałem się bez potrzeby. Odżywiałem się doskonale, jestem bardzo wysportowany, a jeśli żadne towarzystwo asekuracyjne nie kwapi się, żeby mnie ubezpieczyć na życie, to - muszę przyznać - nie z powodu stanu mego zdrowia. Nie udało mi się jednak wyrwać colta. Dłoń była w dotyku jak marmur, tyle że zimniejsza. Miałem rację. Tu była śmierć. Ale kostucha pojawiła się tu już przede mną, dokonała swego dzieła i ulotniła się, pozostawiając trupa. Wstałem, sprawdziłem, czy firanki są zasłonięte, bezszelestnie zamknąłem drzwi, cicho przesunąłem zasuwę i zapaliłem lampę na suficie.

W niemal każdej powieści kryminalnej nie ma wątpliwości co do dokładnej godziny śmierci ofiary znalezionej w starej angielskiej willi. Po pobieżnym zbadaniu i mnóstwie pseudo-medycznych czarów szanowny doktor puszcza przegub nieboszczyka i mówi: „Śmierć nastąpiła ubiegłej nocy o godzinie jedenastej pięćdziesiąt siedem”, czy coś w tym rodzaju, a następnie z pogardliwym i pobłażliwym zarazem uśmiechem, przyznającym, że jest członkiem omylnej rasy ludzkiej, dodaje: „Minutę lub dwie w tę czy tamtą”. W rzeczywistości nawet dobry lekarz - poza stronicami powieści detektywistycznej - ma dużo więcej trudności. Waga, budowa denata, temperatura w pomieszczeniu i przyczyna śmierci w znacznym i często trudnym do przewidzenia stopniu wpływają na ostygnięcie ciała. Jednym słowem - chwila śmierci może być tylko określona w przybliżeniu, z dokładnością do kilku godzin.

Nie jestem lekarzem, a tym bardziej dobrym lekarzem, mogłem więc tylko stwierdzić, że człowiek zza stołu zginął wystarczająco dawno, by wystąpiło pośmiertne stężenie mięśni, lecz nie na tyle dawno, by się cofnęło. Był sztywny jak człowiek, który zamarzł podczas syberyjskiej zimy. Śmierć musiała nastąpić wiele godzin temu. Ile - nie wiem.

Miał cztery złote paski na mankietach. A więc był kapitanem statku. Ale... kapitan w kabinie radiotelegrafisty? To się nie zdarza zbyt często, a już na pewno kapitanowie nie urzędują za stołem manipulacyjnym. Ten siedział na krześle. Tyl jego głowy spoczywał na kurtce zawieszanej na haku wbitym w ścianę grodzi. Policzek miał oparty o ścianę. Trupia sztywność utrzymywała go w tej pozycji. Ale przecież przed zeszytnieniem ciało powinno było osunąć się na podłogę lub spocząć tułowiem na stoliku.

Nie zauważyłem śladów gwałtu, ale przypuszczenie, że kapitan umarł z przyczyn

– W powieściach kryminalnych nie ma wątpliwości co do dokładnej godziny śmierci znalezionej ofiary. Zazwyczaj po pobieżnym zbadaniu lekarz puszcza przegub nieboszczyka i mówi: „śmierć nastąpiła ubiegłej nocy o godzinie trzeciej trzydzieści siedem”, czy coś podobnego, a następnie z pobłażliwym uśmiechem, przyznającym, że jest członkiem omylnej rasy ludzkiej, dodaje: „Kilka minut w tę czy w tamtą”. W rzeczywistości nawet dobry lekarz ma dużo więcej trudności, bo waga denata i okoliczności zgonu wpływają na ostygnięcie ciała powodując, że chwila śmierci może być określona jedynie w przybliżeniu, z dokładnością do kilku godzin. Nie jestem lekarzem, ani tym bardziej dobrym lekarzem, ale jedno mogłem stwierdzić na pewno: dyrektor IV Oddziału Banku PKO BP w Warszawie zginął wystarczająco dawno, by wystąpiło pośmiertne stężenie mięśni, lecz nie na tyle dawno, by się cofnęło. Był sztywny jak człowiek, który zamarzł podczas syberyjskiej zimy. Śmierć musiała nastąpić wiele godzin przed naszym przybyciem. Ile? – nie wiem.

Nadkomisarz przerwał.

Po raz kolejny tego dnia przyjrzałem się człowiekowi,

który stał swą opowieść: wysokiemu mężczyźnie w do-

Plagiaty utworów plastycznych

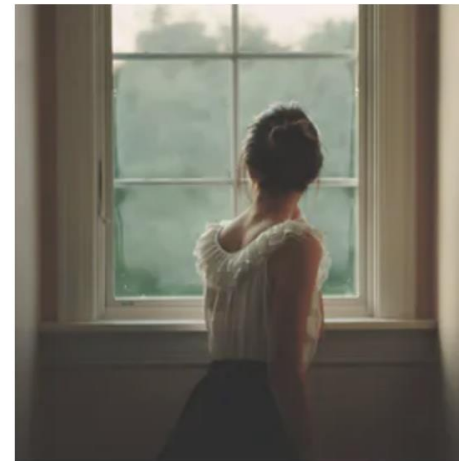

oryginał:
Eric Lafforgue, *16 Years old maiko back called chikasaya, Kansai region, Kyoto, Japan, 2016*

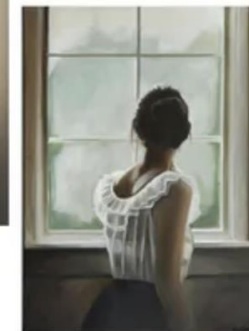
Izabela Ciastoń, *Białe kimono, 2017*
Desa Unicum

FB Beka z młodej sztuki

oryginał
Esther Jung, *untitled, 2009*

tymczasem na aukcjach młodej sztuki...

Barbara Bachota-Socha,
Wyczekiwanie, 2014

sprzedany na 40. AMS
DESA Unicum
1 400 PLN

Arkadiusz Andrejkow,
Glans III, 2016

sprzedany na 54. AMS
DESA Unicum
4 500 PLN

FB Beka z młodej sztuki

Źródło: S. Łupak. *Młodzi polscy artyści plagiatują na potęgę. Nie widzą w tym nic złego.* <https://gwiazdy.wp.pl/mlodzi-polscy-artysci-plagiatuja-na-potege-nie-widza-w-tym-nic-zlego-6299866677684353a>, dostęp: 3.11.2024 r.

Odpowiedzialność prawna za plagiat

Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów

- Dział VII rozdz. 2 w art. 307–321 p.s.w.n.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 28.09.2018 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego w sprawach studentów, a także sposobu wykonywania kar dyscyplinarnych i ich zatarcia.
- Kary: upomnienie, nagana, nagana z ostrzeżeniem, zawieszenie w określonych prawach studenta na okres do roku, wydalenie z uczelni (art. 308 p.s.w.n.)

Odpowiedzialność karna

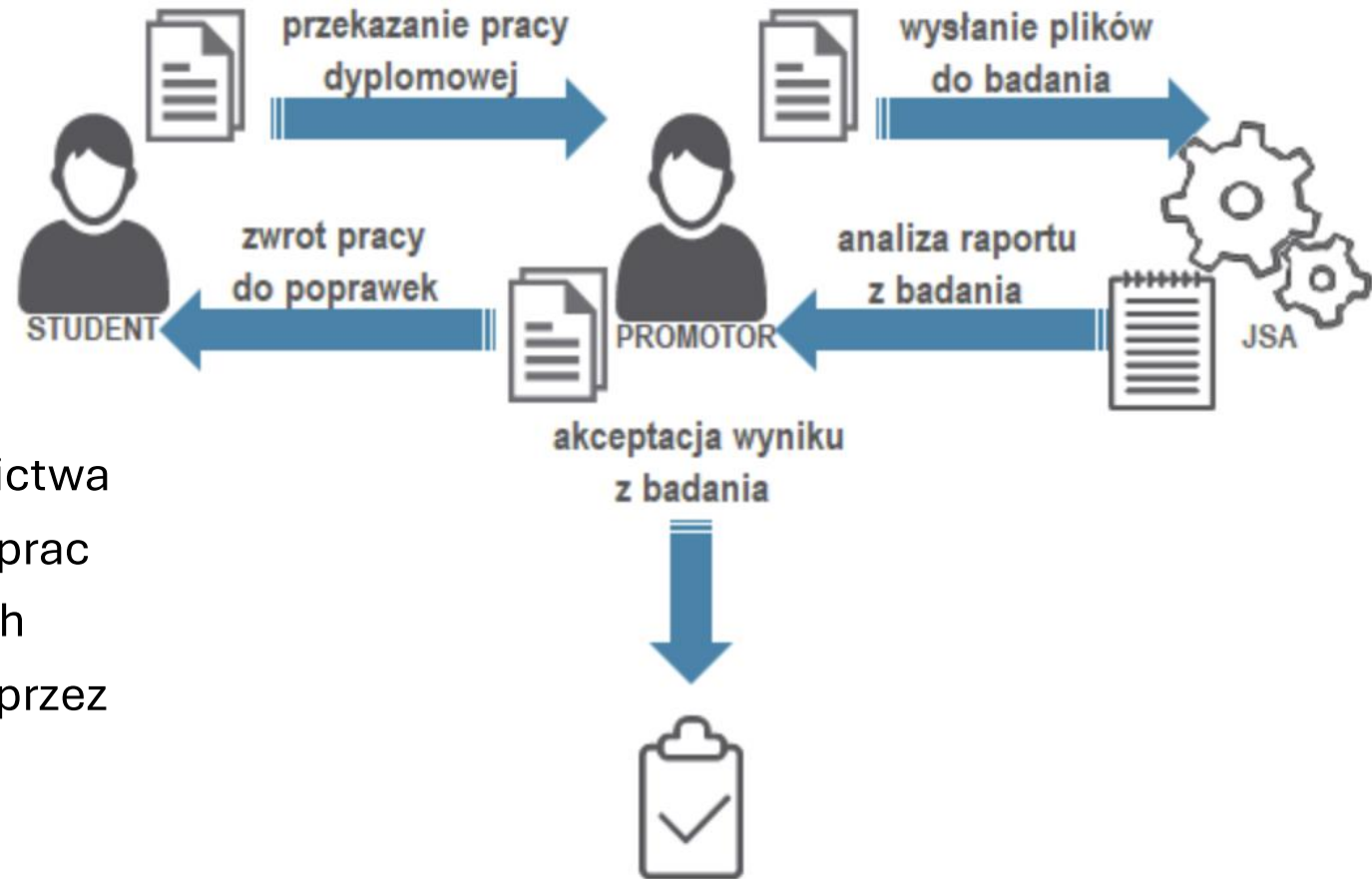
- Odpowiedzialność karną z tytułu popełnienia plagiatu ponosi ten, kto – zgodnie z art. 115 ust. 1 pr. aut.:
  - przywłaszcza sobie autorstwo albo
  - wprowadza w błąd co do autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania
- Kary: kara grzywny lub ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 3

Ewa Gawlik

Art. 15 a ust. 3

[jednolity system
antyplagiatowy]

Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki może korzystać z prac dyplomowych i rozpraw doktorskich znajdujących się w prowadzonych przez niego bazach danych w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego utrzymania i rozwoju tych baz oraz współpracujących z nimi systemów informatycznych.

Źródło: <https://jsa-cp.opi.org.pl/jak-dziala/>, dostęp: 15.12.2023 r.

Autoplagiat – dopuszczalny czy nie?

- Praktyka polegająca na wielokrotnym publikowaniu tego samego dzieła w całości lub w części przez jego twórcę, w którym nie dokonał on żadnych zmian albo wprowadził jedynie niewielkie zmiany, tak że zasadniczy trzon pozostał niezmienny [

Sieńczyło-Chłabicz, J. Banasiuk, Pojęcie i istota zjawiska autoplagiatu w twórczości naukowej PiP 2012/3, s. 11-12]

- Autoplagiat nie jest plagiatem. Nie można być plagiatozem własnego dzieła.
- Możliwe jest naruszenie autorskich praw majątkowych, jeśli twórca w ramach „autopowtórzenia” wykorzystuje utwór, do którego prawa majątkowe przeniósł na inny podmiot np. wydawcę.

Ghostwriting

- Celowe przypisywanie przez twórcę autorstwa stworzonego przez siebie dzieła innej osobie.
- „Zafałszowanie autorstwa”
- Przykłady: zlecanie tworzenia przemówień politycznych (tzw. speechwriting), tworzenie wspomnień, pamiętników innej osoby, pisanie prac dyplomowych na zlecenie,
- Ghostwriting, a plagiat
  - Ghostwriting odbywa się za przyzwoleniem twórcy i dotyczy niewłaściwej atrybucji jednego (tego samego) utworu. W przypadku plagiatu mamy do czynienia z dwoma utworami: plagiatowanym i będącym rezultatem plagiatu

Prawo do integralności utworu

- Prawo do nienaruszalności treści i formy utworu oraz do jego rzetelnego wykorzystania,
- Przykładami takich ingerencji naruszających integralność utworu w świetle orzecznictwa są:
- Dodanie, usunięcie lub podmiana pewnych elementów, jeśli narusza to więź twórcy z utworem,
- Opatrzanie utworu ilustracjami nie stosownymi do treści i charakteru utworu,
- Zmiana formatu utworu,
- Błędy i przeinaczenia powstałe w procesie reprodukcji dzieła,

- Art. 49 ust. 2 Pr. Aut. zakazujący następcy prawnemu, choćby nabył całość autorskich praw majątkowych, czynić zmian w utworze – bez zgody twórcy. Przepis dotyczy także licencjobjorców.
- Zewnętrzna ingerencja w treść i formę są dopuszczalne tylko wtedy, gdy spełnione są równocześnie dwa warunki:
  - 1) zmiany są spowodowane oczywistą koniecznością i
  - 2) twórca nie miałby słusznej podstawy im się sprzeciwić (art. 49 ust. 2 PrAut).
- Dotyczy to np. niezamierzonych przez twórcę błędów merytorycznych i innych formalno-technicznych.
- Art. 58 Pr.Aut. - jeżeli publiczne udostępnienie utworu następuje w nieodpowiedniej formie albo ze zmianami, którym twórca mógłby się słusznie sprzeciwić, może on po bezskutecznym wezwaniu do zaniechania naruszenia odstąpić od umowy lub ją wypowiedzieć, zachowując prawo do wynagrodzenia określonego umową.

“Renowacja” zabytkowej kapliczki – naruszenie integralności utworu

- Kapliczka przy ul. Wodzisławskiej w Studzionce, pochodząca z 1820 roku, jest wpisana do rejestru zabytków.
- Obiekt – bez konsultacji z konserwatorem zabytków - został pokryty grubą warstwą farby, co prawdopodobnie spowodowało zniszczenie zabytku.

Źródło: Autor anonimowy, Amatorska "renowacja" kapliczki w Studzionce zniszczyła zabytek z XIX w., <https://deon.pl/kosciol/amatorska-renowacja-kapliczki-w-studzionce-zniszczyla-zabytek-z-xix-w,3100355>, dostęp 31-03-2025

szaryburek.pl

Prawo do integralności utworu - przykład

Fresk z 1930 r. autorstwa Eliasa Gracii Martinez, przedstawiający Jezusa w koronie cieriowej. Znajduje się w Sanktuarium Łaski w hiszpańskiej Borji.

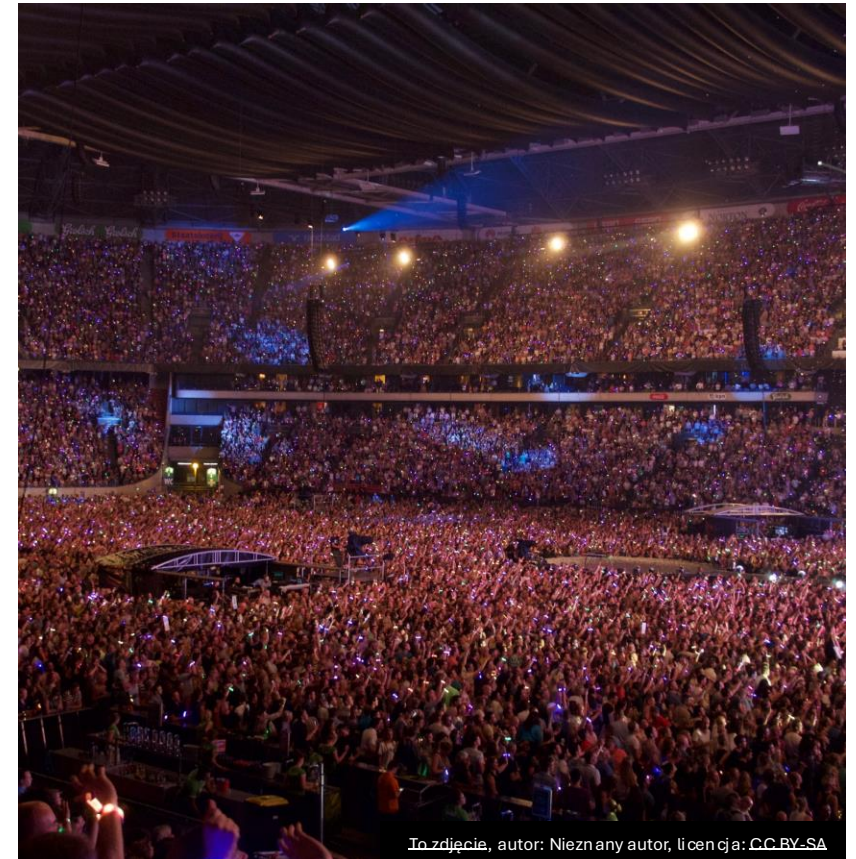
Fresk stał się internetowym memem w sierpniu 2012 r. Cecilia Giménez, 80-letnia artystka amatorka, zamalowała oryginał próbując go odnowić.

Elías García Martínez, "Ecce Homo" oraz efekt renowacji Cecylii Gimenez

Prawo do decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności

---

- Autor jako podmiot decydujący o pierwszym udostępnieniu.
- Autor, pracując twórczo nad kreacją dzieła, ma pewną jego wizję. Tylko on wie, czy owoc jego pracy intelektualnej powinien być już udostępniony publicznie.
- Prawo autorskie nie zezwala osobom innym, jak tylko twórcy, na pierwsze udostępnienie utworu publiczności
- Naruszeniem prawa do decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności jest m.in. udostępnienie bez zgody twórcy utworu nieukończonego, bez ostatecznego sprawdzenia formy i treści, z błędami, w nieodpowiednim momencie. W orzecznictwie uznano, że naruszenie takie zachodzi np. w sytuacji opublikowania skróconej wersji powieści, która nie była przeznaczona do druku.

To zdjęcie, autor: Nieznany autor, licencja: CC-BY-SA

Prawo do nadzoru nad korzystaniem z utworu

- Autor powinien mieć możliwość weryfikacji, czy utwór jest udostępniany w zaakceptowanej przez niego postaci (SA w Łodzi, 5.01.2027 r., I Aca 830/16, LEX 2288137)
- Obejmuje wszystkie kategorie utworów, poza programami komputerowymi,
- Trwa od ustalenia utworu i obejmuje etap przed rozpowszechnieniem, w trakcie i w razie kolejnych rozpowszechnień,
- Szczególne reguły wykonywania nadzoru określono dla:
  1. Sporządzania kopii utworów plastycznych – art. 19 ust. 3 Pr. Aut.
  2. Nadzoru przed rozpowszechnieniem utworu – art. 60 ust. 1 Pr. Aut.
  3. Nad utworami plastycznymi – art. 60 ust. 4 Pr. Aut.
  4. Nad utworami architektonicznymi i architektoniczno-urbanistycznymi – Art. 60 ust. 5 Pr. Aut → Ustawa z dnia 7.07.1994 r. Prawo budowlane

Inne autorskie prawa osobiste

prawo do dostępu do utworu (art. 52 ust. 3 Pr.Aut.),

- gdy oryginał utworu znajduje się u osoby trzeciej i jest to jedyny dostępny dla twórcy egzemplarz

prawo sprzeciwu wobec zniszczeniu dzieła (art. 32 ust. 2 Pr.Aut.),

- dotyczy decyzji o zniszczeniu oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego

prawo wydania publikacji zbiorowej (art. 62 Pr.Aut.),

prawo do wycofywania utworu z obrotu ze względu na interesy twórcze (art. 56 Pr.Aut.)

- np. gdy utwór przestał odpowiadać przekonaniom twórcy, utwór stał się nieaktualny, korzystanie z utworu na podstawie umowy może wpłynąć na odbiór utworu i naruszyć reputację twórcy,

Ochrona autorskich praw osobistych – art. 78 Pr. Aut.

- Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały **zagrożone** cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania.
- W razie **dokonanego naruszenia** może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie.
- Jeżeli **naruszenie było zawinione**, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub - na żądanie twórcy - zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny.

W prawie cywilnym, a więc także na gruncie prawa autorskiego, przez **zawinienie** rozumiemy sytuację, gdy naruszytel:

- **działa umyślnie (świadomie)** – np. wie, że coś robi wbrew prawu, ale i tak to robi,
- **albo niedbale (nieumyślnie)** – np. powinien był wiedzieć, że narusza prawo, ale zignorował podstawowe obowiązki (np. nie sprawdził, kto jest autorem utworu).

Zawinione naruszenie praw autorskich - przykład

Sąd: Sąd Okręgowy w Warszawie

Sygnatura: I C 1211/20

Data wyroku: 6 października 2022 r.

Stan faktyczny: Powódka, profesjonalna fotografka J.P., wykonała artystyczne zdjęcia znanego poety C.M. Instytut w B. bez jej zgody opublikował dwie fotografie na swojej stronie internetowej, promując wydarzenia kulturalne związane z twórczością poety. Zdjęcia były prezentowane w zmienionej formie: jedno zostało znacznie wykadrowane, a drugie opublikowano w niskiej rozdzielczości i w wersji kolorowej, podczas gdy oryginał był czarno-biały. W obu przypadkach pominięto nazwisko autorki. Fotografie były dostępne na stronie od 2005 do 2013 roku.

Roszczenia powódki: Powódka domagała się:

1. Odszkodowania za naruszenie majątkowych praw autorskich.

2. Zadośćuczynienia za krzywdę wynikłą z naruszenia osobistych praw autorskich, w tym brak oznaczenia autorstwa oraz zniekształcenie utworów.

3.. Usunięcia skutków naruszenia, w tym publikacji przeprosin.

Stanowisko sądu: Sąd uznał, że:

- Doszło do **bezprawnego i zawinionego** naruszenia zarówno majątkowych, jak i osobistych praw autorskich powódki. Instytut, jako profesjonalna instytucja kultury, powinien dochować szczególnej staranności w zakresie przestrzegania praw autorskich.
- Publikacja zdjęć bez zgody autorki, ich zniekształcenie oraz brak oznaczenia autorstwa świadczą o **niedbalstwie** instytucji.

Rozstrzygnięcie: Sąd zasądził na rzecz powódki:

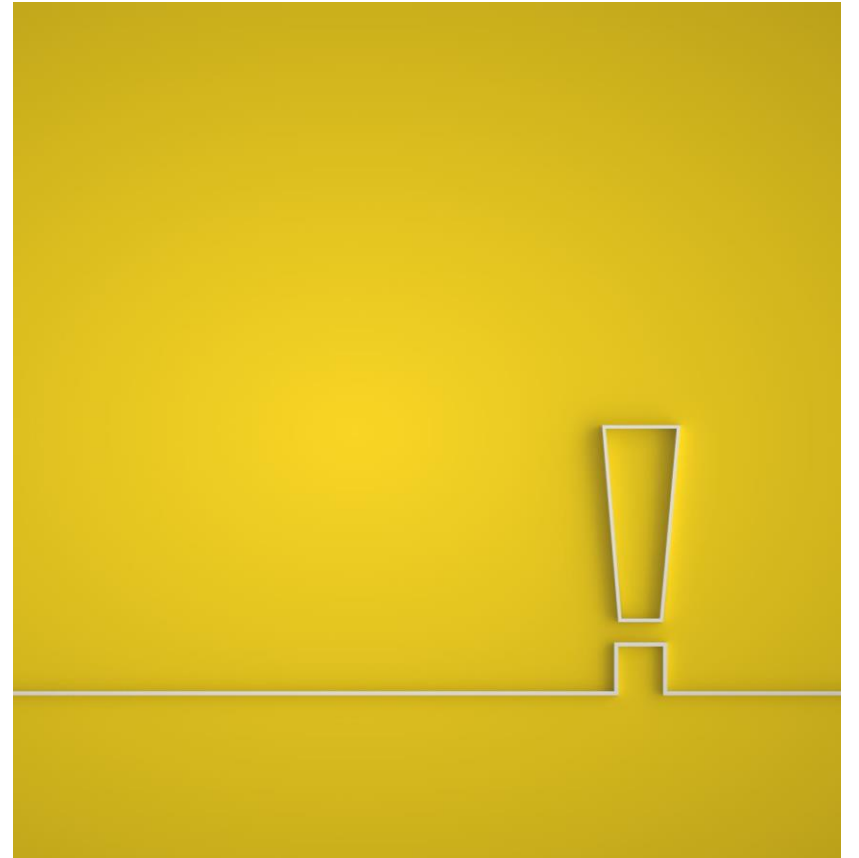
- **Odszkodowanie** w wysokości dwukrotności stosownego wynagrodzenia za bezprawne wykorzystanie utworów.
- **Zadośćuczynienie** za doznaną krzywdę z tytułu naruszenia osobistych praw autorskich.
- **Obowiązek opublikowania przeprosin** na stronie internetowej instytucji.
- Sąd podkreślił, że **zawinienie** w tym kontekście oznacza działanie umyślne lub wynikające z niedbalstwa, co miało miejsce w tej sprawie.

Pojęcie wizerunku - orzecznictwo

- „wizerunek” to dostrzegalne **cechy fizyczne** człowieka, tworzące jego wygląd i pozwalające na identyfikację danej osoby wśród innych ludzi, bądź też **skonkretyzowane ustalenie** obrazu fizycznego człowieka, zdatne do zwielokrotnienia i rozpowszechnienia (wyrok SA w Krakowie z 19.04.2016 r., I ACa 1826/15, LEX nr 2041781)
- **Wizerunek to każda podobizna bez względu na technikę wykonania**, a więc fotografię, rysunek, film, przekaz telewizyjny, zdjęcie (wyrok SA w Katowicach z 28.05.2015 r., I ACa 158/15, LEX nr 1747243)
- Dobro osobiste, jakim jest wizerunek, który oznacza fizyczny obraz jednostki, wiąże się **jedynie z osobą fizyczną**, a nie osobą prawną (wyrok SA w Warszawie z 27.06.2017 r., VI ACa 293/16, LEX 2361922)

Wizerunek jako dobro osobiste człowieka

Art. 23. KC [Dobra osobiste człowieka]

Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, **wizerunek**, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

Art. 24. KC [Ochrona dóbr osobistych]

§ 1. Ten, czyje dobro osobiste zostaje **zagrożone** cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. **W razie dokonanego naruszenia** może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego albo zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

§ 2. Jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

§ 3. Przepisy powyższe nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim oraz w prawie wynalazczym.

Elementy pojęcia wizerunku

Fizyczne przedstawienie postaci

- polega na przedstawieniu cech twarzy lub całej postaci, które pozwalają zidentyfikować jakąś osobę jako określoną jednostkę fizyczną

To zdjęcie, autor: Nieznany autor, licencja: CC BY-NC-ND

rozpoznawalność

- Podstawowy warunek przyznania ochrony wizerunku,
- takie przedstawienie wizerunku danej osoby, aby mogła ona być rozpoznawalna wśród odbiorców,
- **Dla uznania przestanki identyfikacji danej osoby nie jest wystarczające, że tylko niektórzy, jak osoby bliskie, i z kręgu znajomych, mogą zidentyfikować wizerunek.**
- Do rozpowszechnienia wizerunku dochodzi wówczas, gdy cechy pozwalają na identyfikację osoby w nim przedstawionej.
- Do identyfikacji mogą służyć informacje zawarte w tekście towarzyszącym rozpowszechnionemu wizerunkowi,

BYŁY DETEKTYW KRZYSZTOF R. STANIE PRZED SĄDEM

Były detektyw Krzysztof R. stanie przed sieradzkim sądem. Mężczyzna oskarżony jest o fałszywe oskarżenie innej osoby. Grozi mu kara do dwóch lat więzienia. O skierowaniu do sądu aktu oskarżenia poinformował "Dziennik Śledczy" na swojej stronie internetowej.

SN wyr . z dn. 27.03.2003 r., IV
CKN 1819/00 – stwierdzenie
naruszenia prawa do wizerunku
następuje wówczas, gdy
opublikowana w prasie bez zgody
tej osoby fotografia wykonana jest
w sposób umożliwiający
identyfikację tej osoby.

Źródło: interia.pl

Treść prawa do wizerunku

01

Prawo do
decydowania o
upublicznieniu
wizerunku

02

Prawo do
sprzeciwiania się
rozpowszechnieniu
wizerunku

03

Prawo do
komercyjnego
wykorzystania
wizerunku

Zasady rozpowszechniania wizerunku

- **Zasadą jest, że rozpowszechnianie wizerunku wymaga zgody osoby sportretowanej. (art. 81 ust. 1 zd. 1 Pr. Aut.)**
- **Rozpowszechnianie – art. 6 ust. 1 pkt. 3 Pr. Aut. – publiczne udostępnienie wizerunku w jakikolwiek sposób.**
- **Warunki dotyczące zgody na rozpowszechnianie wizerunku:**
- istnienia zgody uprawnionego ani jej zakresu nie domniemywa się;
- zgoda na wykorzystanie wizerunku może być udzielona w dowolnej formie, ale musi być także niewątpliwa - oznacza to, że osoba jej udzielająca musi mieć pełną świadomość nie tylko formy przedstawienia jej wizerunku, ale także miejsca i czasu publikacji, zestawienia z innymi wizerunkami i towarzyszącego komentarza".
- ciężar dowodu, że rozpowszechnianie wizerunku nie wykroczyło poza uzyskany zakres zezwolenia i określony cel, spoczywa na rozpowszechniającym ten wizerunek ;
- zgoda na utrwalanie i rozpowszechnianie wizerunku ma charakter odwoływalny, podmiotem prawa do wizerunku jest osoba, której podobiznę przedstawiono i która wyraziła zgodę na jego rozpowszechnienie;

Rozpowszechnianie wizerunku bez zgody portretowanego

Art. 81 ust. 1 zd. 2 i ust. 2 PR. Aut.

W braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną **zapłatę za pozowanie**.

[To zdjęcie](#), autor: Nieznany autor, licencja: [CC BY-NC](#)

[To zdjęcie](#), autor: Nieznany autor, licencja: [CC BY-SA](#)

Zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku:

- 1) osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych;
- 2) osoby stanowiącej jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza

Wizerunek pozowany

- W braku wyraźnego zastrzeżenia zezwolenie nie jest wymagane, jeżeli osoba ta otrzymała umówioną zapłatę za pozowanie (art. 81 ust. 1 zd. drugie Pr. Aut.)
- Przyjęcie zapłaty jako udzielenie zezwolenia na rozpowszechnianie wizerunku,
- Otrzymane wynagrodzenie legitymizuje jedynie wykorzystanie wizerunku, nie uzasadnia zaś ewentualnego naruszenia innych dóbr osobistych,
- Pojęciu „**pozowanie**” przyznaje się relatywnie wąskie znaczenie, uznając, że w jego zakres wchodzi czynności modeli, fotomodeli bądź innych osób realizujących czynności o charakterze pokrewnym.
- W razie sporu na **wydawcy spoczywa ciężar dowodu**, że rozpowszechnienie wizerunku nie wykroczyło poza zakres zezwolenia i określony cel.

Wizerunek osób stanowiących element większej całości

- Przepis ten umożliwia prowadzenie działalności informacyjnej, dokumentacyjnej i sprawozdawczej, prezentowanie wydarzeń publicznych oraz gromadzenie materiałów w celach dokumentacyjnych, a także zapewnienie wolności fotografowania wydarzeń publicznych (wyrok SA w Warszawie z 13.01.1999 r., I ACa 1089/98),
- Celem rozpowszechnienia nie jest udostępnienie wizerunku określonej postaci, lecz opis fragmentu z życia społecznego lub otaczającej rzeczywistości
- **Rozpowszechnianie wizerunku nie wymaga zezwolenia, jeśli stanowi on jedynie element akcydentalny lub akcesoryjny przedstawionej całości, tzn. w razie usunięcia wizerunku nie zmieniłby się przedmiot i charakter przedstawienia** (wyrok SA w Krakowie z 19.12.2001 r., I ACa 957/01)

Przesłanki uznania wizerunku za element większej całości

1 Akcydentalność

- wizerunek jest nieistotny dodatkiem do przedstawionej sytuacji

2 Test eliminacji

- Wyeliminowanie wizerunku nie wpływa na wartość ujęcia danej całości

3 Stopień wypełnienia kadru wizerunkiem

- Wizerunek nie jest większy od innych przedstawionych wizerunków

Wizerunek osób powszechnie znanych

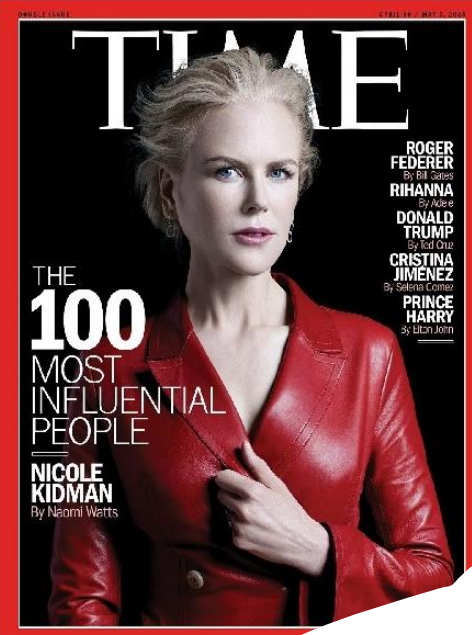
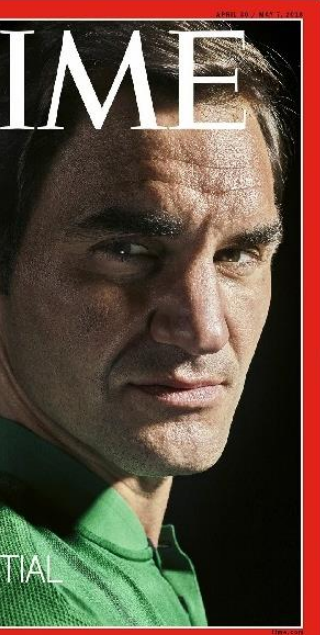
- Art. 81 ust. 2 Pr. Aut. ustanawia wyjątek, zgodnie z którym zezwolenia nie wymaga rozpowszechnianie wizerunku osoby powszechnie znanej, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nią funkcji publicznych, w szczególności politycznych, społecznych, zawodowych
1. **osoba**, której wizerunek ma być rozpowszechniony, **należy do kręgu osób powszechnie znanych**;
  2. **wizerunek został wykonany w związku z pełnieniem przez tę osobę funkcji publicznych**, w szczególności politycznych, społecznych i zawodowych,
  3. **wizerunek wykonano w miejscu publicznym**, w związku z funkcjonowaniem uprawnionego w życiu publicznym;
  4. **celem rozpowszechnienia wizerunku jest realizacja podstawowego zadania prasy**, tzn. rzetelnego informowania obywateli, jawności życia publicznego, kontroli oraz krytyki społecznej.

Osoba powszechnie znana

- **Osoby, które w sposób dorozumiany albo wprost godzą się na podawanie do publicznej wiadomości informacji o ich życiu. Do katalogu tego zalicza się nie tylko polityków, piosenkarzy czy aktorów, lecz również osoby prowadzące inną działalność, na przykład społeczną czy gospodarczą (wyrok SN z 20.07.2007 r., I CSK 134/07),**
- Skutkiem uznania danej osoby za powszechnie znaną jest węższy zakres ochrony prawa do wizerunku,
- kryterium powszechnej znajomości - nie powinien mieć znaczenia terytorialny aspekt rozpoznawalności danej jednostki, a krąg odbiorców, do których adresowany jest materiał rozpowszechniający wizerunek osoby pełniącej funkcje publiczne,

Kryterium związku wykonania wizerunku z pełnioną funkcją

- Kryterium rozumiane w sposób szeroki,
- Moment sporządzenia wizerunku nie powinien ingerować w sferę prywatności
- Obejmuje sytuacje, w których ma miejsce wykonywanie przez daną osobę funkcji publicznych, ale również wszystkie inne zdarzenia z udziałem tej osoby, które mogą mieć znaczenie dla oceny jej zachowań i postaw.

Zgoda osoby powszechnie znanej wymagana jest gdy:

1. wizerunek został wykonany w miejscach i sytuacjach o charakterze prywatnym lub w okolicznościach niemających związku z wykonywaniem działalności publicznej,
2. celem rozpowszechniania jest wykorzystanie wizerunku osoby jedynie do osiągnięcia zysku, w celu reklamowym, w celu zwiększenia sprzedaży czasopisma itp.
3. wizerunek został wykonany przy użyciu przez dziennikarzy niedozwolonych technik zbierania informacji, np. bez wiedzy uprawnionego za pomocą specjalistycznego sprzętu, ze znacznych odległości, z ukrycia, potajemnie.

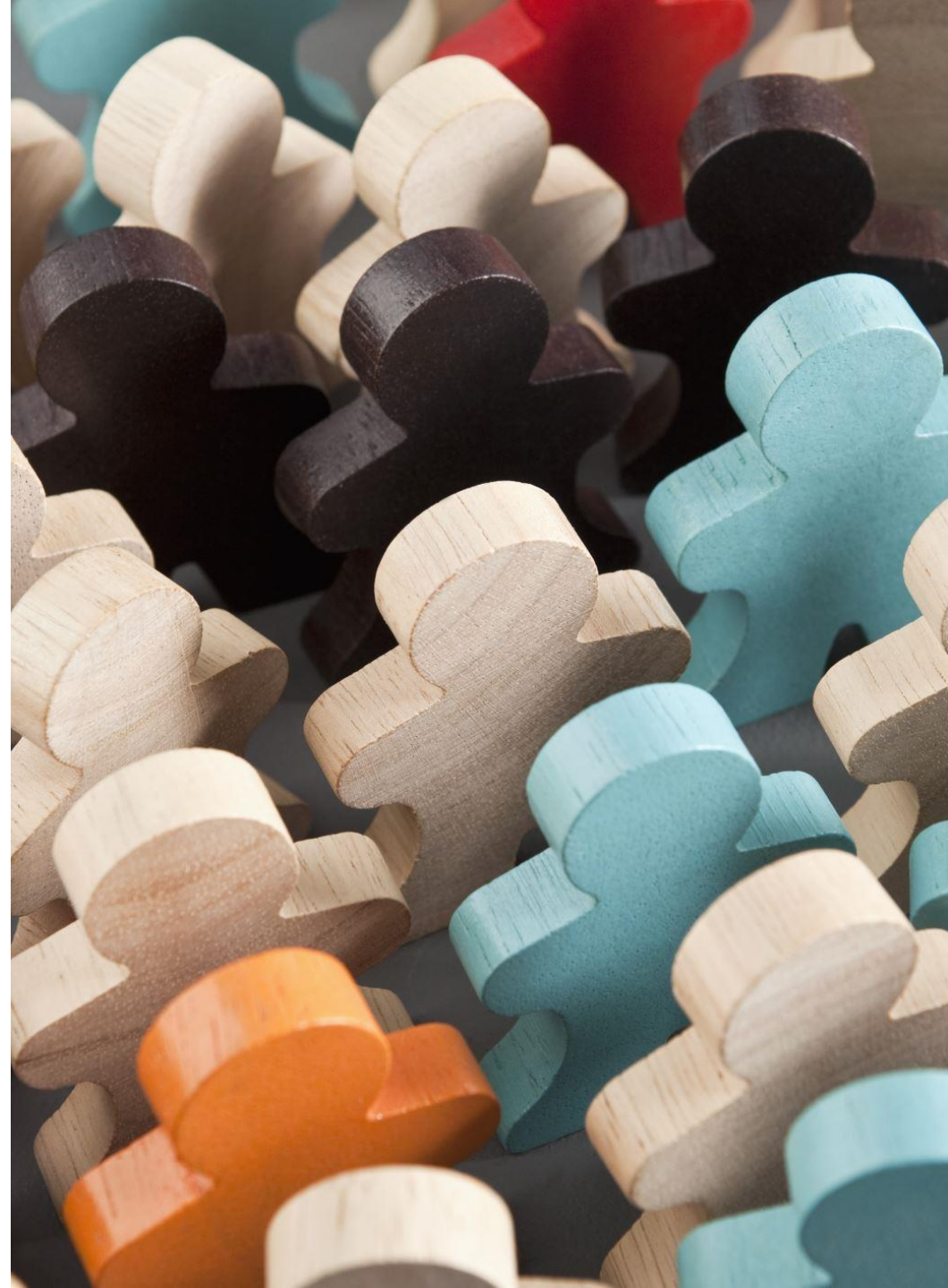
Wizerunek osób zmarłych

- Zgodnie z art. 83 Pr. Pras małżonek zmarłego może udzielić zgody na rozpowszechnianie jego wizerunku. Jeżeli zmarły nie miał żony lub męża, albo jeżeli oni także już nie żyją, zgody mogą udzielić kolejno: zstępni (czyli dzieci), rodzice, rodzeństwo oraz zstępni rodzeństwa. Ochrona ta trwa **20 lat po śmierci**.
- W 2014 roku w Polsce medialna była sprawa wykorzystania wizerunku byłego lidera zespołu Republika Grzegorza Ciechowskiego w reklamie garniturów jednej z polskich marek. Co prawda małżonka zmarłego wokalisty wyraziła zgodę na komercyjne wykorzystanie wizerunku swojego męża, jednakże zarówno córka, jak i członkowie zespołu zabrali w tej w kwestii głos, wyrażając swoją dezaprobatę dla tego pomysłu

Wizerunek sportowca

- Art. 14 ustawy z dnia 25.06.2010 r. o sporcie:
- 1 Członek kadry narodowej **udostępnia, na zasadach wyłączności, swój wizerunek w stroju reprezentacji kraju polskiemu związkowi sportowemu**, który jest uprawniony do wykorzystania tego wizerunku do swoich celów gospodarczych w zakresie wyznaczonym przez przepisy tego związku lub międzynarodowej organizacji sportowej działającej w danym sporcie.
- 2. Członek reprezentacji olimpijskiej udostępnia, na zasadach wyłączności, z chwilą powołania do reprezentacji olimpijskiej, swój wizerunek w stroju reprezentacji olimpijskiej Polskiemu Komitetowi Olimpijskiemu, który jest uprawniony do wykorzystania tego wizerunku do swoich celów gospodarczych w zakresie wyznaczonym przez swoje przepisy lub przepisy Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego.
- 3. Zawodnik przed zakwalifikowaniem do kadry narodowej lub reprezentacji olimpijskiej wyraża zgodę na rozpowszechnianie swojego wizerunku w stroju reprezentacji kraju w rozumieniu art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Wizerunek postaci fikcyjnych

- postacie literackie, plastyczne, czy występujące w utworach audiowizualnych.
- konieczny jest nierozzerwalny związek postaci fikcyjnej z utworem dzięki któremu istnieje.
- W takim ujęciu często nie jest ona chroniona jako samodzielny utwór, niezależny od dzieła w ramach którego powstała.
- Jednakże postać, która została "wyjęta" ze środowiska, w którym została wykreowana **może być przedmiotem samodzielnej ochrony prawa autorskiego - jeżeli charakterystyka czy przedstawienie tej postaci spełnia cechy utworu**, a więc jest odpowiednio twórcza i oryginalna.

Przykład: W sprawie Toho Co., Ltd. v. Wiliam Morrow Co., powód - producent filmowy domagał się objęcia prawnoautorską ochroną słynnej fikcyjnej postaci Godzilla. W uzasadnieniu powołał się na orzeczenie, które zapadło w sprawie Metro-Goldwyn-Mayer v. American Honda Motor dotyczące ochrony postaci Jamesa Bonda. Sąd uznał tę postać fikcyjną za przedmiot ochrony prawa autorskiego z uwagi na zindywidualizowany zbiór cech, które rozwinęły się w kolejnych 16 odcinkach, pomimo że postać Bonda ulegała zmianom. Producent podkreślił, że Godzilla (tak jak James Bond) posiada cechy, które rozwijały się w trakcie kolejnych odcinków filmu, jak i cechy stałe występujące w całej serii (gigantyczny dinozaur, prahistoryczna postać ziejąca ogniem). Finalnie sąd uznał, że Godzilla podlega ochronie prawnoautorskiej.

Dziękuję za uwagę

Korzystając z wizerunku publicznie znanej osoby, której wizerunek został utrwalony w związku z jej działalnością zawodową i za który niewątpliwie uzyskała odpowiednie wynagrodzenie za pozowanie...